

Türkiye’deki 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küreselleşme Olgusunun İncelenmesi

Samet KARAKUŞ* Mehmet AKPINAR**

Öz: Bu çalışmanın amacı, küreselleşme olgusunun Türkiye’deki 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Bu kapsamda küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki görsellerde ve içeriklerde nasıl işlendiği, “küresel”, “küreselleşme” ve “evrensel” kelimesinin kitapta ne sıklıkla yer aldığı incelenmiştir. İncelenen kitap 2019 yılında yayınlanan EKOYAY yayıncılığa ait Sosyal Bilgiler ders kitabıdır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada verilere kontrol listesi kullanılarak ulaşılmıştır. Elde edilen veriler içerik ve doküman analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan 240 görselde ve 643 içerikte küreselleşmenin ele alındığı belirlenmiştir. Ders kitabındaki görsel ve içeriklerde küreselleşmenin en çok sosyokültürel en az ise ekonomi boyutunun işlendiği ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin ders kitabında görsel açıdan en çok “Türk Tarihinde Yolculuk” en az ise “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde; içerik açısından ise en çok “Türk Tarihinde Yolculuk” en az ise “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde ele alındığı tespit edilmiştir. Küreselleşmenin alt boyutları kapsamında ders kitabındaki içeriklerde en çok sosyokültürel, bilim ve teknoloji ile eğitim boyutlarının; görsellerde ise en çok sosyokültürel, bilim ve teknoloji ile siyasi boyutların ele alındığı saptanmıştır. Ders kitabının ünitelerinde “küresel” kelimesinin 51, “evrensel” kelimesinin ise 1 kez geçtiği belirlenmiştir. Küreselleşme olgusu farklı sınıf düzeyindeki kitaplar incelenerek ortaya konulmalıdır. Ayrıca ders kitaplarının içerik ve görsel yönden sosyokültürel boyutta olduğu gibi dikkat çekici ve somutlaştırıcı örneklerle zenginleştirilmesi küreselleşmenin anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Sosyal bilgiler, Ders kitabı

*Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Orcid No: 0000-0003-4588-0163, E-mail: samet_karakus20@trabzon.edu.tr.

**Doç. Dr. Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Orcid No: 0000-0002-9216-5771, E-mail: makpinar66@yahoo.com.

Review of the Phenomenon of Globalization in 7th Grade Social Studies Textbook in Turkey

Abstract: The purpose of this study is to present how the phenomenon of globalization are discussed in 7th Grade Social Studies textbooks. In this context, how globalization is handled in the visuals and contents of the 7th grade Social Studies textbook, and how often the words "global", "globalization" and "universal" are included in the book were examined. The book analyzed is the Social Studies textbook of EKOYAY publishing published in 2019. Document analysis method was used in the research. The data in the research were reached using the checklist. The obtained data were analyzed through content and document analysis. According to the results obtained from the research, it was determined that globalization was discussed in 240 visuals and 643 contents in the 7th grade Social Studies textbook. It has been revealed that in the visuals and contents of the textbook, the most socio-cultural dimension of globalization and the least economic dimension are discussed. Globalization in the textbook, it has been determined that it is mostly discussed visually in "Journey in Turkish History" and least in the "Living Democracy" unit; In terms of content, in the "Journey in Turkish History" and least in the "Population in Our Country" unit. Within the scope of the sub-dimensions of globalization, it has been determined that the contents of the textbook mostly discuss socio-cultural, science and technology and education dimensions; and visuals mostly discuss socio-cultural, science and technology and political dimensions. It has been determined that the word "global" occurs 51 times and the word "universal" occurs 1 time in the units of the textbook. The phenomenon of globalization should be revealed by examining books at different grade levels. In addition, enriching the textbooks with remarkable and concretizing examples as in the socio-cultural dimension in terms of content and visual aspects will be beneficial for understanding globalization.

Keywords: Globalization, Social studies, Textbook

Giriş

Günümüz dünyası bilgi ve teknolojinin sürekli geliştiği, yenilendiği, bilgiyi üretebilen toplumların dünyaya yön verdiği bir özelliğe sahiptir. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında bir ülke dünyaya yön vermek istiyorsa diğer ülkelerle bilgi alışverişinde bulunması, kültürlerarası diyaloga önem vermesi bir gereklilik olarak görülmektedir. Ülkeler arasındaki sınırların neredeyse hiç olmadığı günümüzde eğitim, ekonomi, siyaset, kültür, teknoloji gibi alanlarda

ülkeler sürekli birbirini etkilemektedir. Bu durum küreselleşme olgusuna işaret etmektedir (Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011).

Küreselleşme ya da diğer bir adıyla globalleşme kavramının tarih boyunca birçok tanımı yapılmıştır. Giddens küreselleşmeyi “uzakları birbirine bağlayarak yerel olanın millerce uzaktaki olaylarla şekillendirildiği veya bunun tersinin söz konusu olduğu yollarla, dünya çapında ortaya çıkan toplumsal ilişki yoğunlaşması” olarak tanımlamıştır (akt. Kutsi, 2018). Nyang (2002) küreselleşmeyi dünya ile ilgili sorunlarda kendimizi, toplumları ve dünyanın bütününe nasıl algıladığımızı etkileyen faktörleri ve hareketleri anlatan bir eğilim olarak ifade etmiştir (akt. Coşkun, 2011). Küreselleşme kısaca dünyadaki değişmelerin çok hızlı bir zamanda kâinata yayıldığı ve bu değişimlerin toplumları siyasal, kültürel, eğitim, ekonomik, sosyal olmak üzere birçok açıdan etkilediği bir olgu olarak ifade edilebilir. Küreselleşmenin zaman zaman yayılma hızını kaybetmiş olsa da ilk insanın ortaya çıkışından bu yana etkisini sürdürdüğü ifade edilmektedir. Ziegler (2004) küreselleşmeyi kavram olarak 1960’lı yıllarda ilk kez Marshall McLuhan’ın kullandığını belirtmektedir. Marshall McLuhan küreselleşme kavramını “global köy” şeklinde tarif ederek küreselleşmenin bilim dünyasına girmesini sağlamıştır (akt. Elçin, 2012).

Küreselleşme ülkelerin çoğu alanda olduğu gibi eğitim politikalarını da etkilemekte, birçok toplum bu süreçte yaşanan değişimlere birebir tanıklık etmektedir (Genç, 2017). Küreselleşen dünyanın yeniliklerine ayak uydurabilmek için çoğu ülke zaman zaman eğitim programlarında değişikliğe gidebilmektedir. Türkiye de küreselleşmenin getirdiği değişimlere ayak uydurabilmek için köklü bir değişimle 2005 yılında ilköğretim düzeyinde öğretim programlarını yeniden yapılandırmıştır. Yeniden yapılandırılan öğretim programlarıyla birlikte öğrenci ve öğretmenin rolleri de değişmiştir. Öğretmen bilgiyi eskiden olduğu gibi doğrudan aktaran konumundan çıkarak, öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlayan bir rehber olarak görülmeye başlanmıştır. Öğrenci ise sadece sınıf ortamında bilginin salt alıcısı olmaktan çıkarak, bilgiye ulaşmak için çabalayan, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu üstlenen birey konumuna gelmiştir (Şeker, 2007). Küreselleşmenin etkisiyle sadece öğretmen ve öğrenci rollerinin değişmesi yönünde adımlar atılmakla kalmamış, öğretim programları ve ders kitapları gibi eğitim unsurları da değişikliğe uğramıştır. Sosyal Bilgiler ders kitapları ve öğretim programları da diğer alanlarda olduğu gibi değişikliğe uğrayan bu unsurlar arasında yer almaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle hazırlanan öğretim programlarında ilköğretim düzeyinde bu olgunun öğrencilere kavratılmaya çalışıldığı en önemli ders Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal

Bilgiler dersi; bireyin kendi yaşadığı çevresindeki olaylardan başlayarak bütün dünyadaki olaylarla ilgili bilgi sahibi olmasını, ülkesini ve içinde yaşadığı gezegeni ilgilendiren konularda bilgi sahibi olmanın yanında olaylara duyarlılık göstermesini, teknolojinin tüm dünyaya yayıldığı günümüzde bilgi teknolojilerini bilinçli bir şekilde kullanabilmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Günümüzde Sosyal Bilgiler öğretimi ne kadar farklı araç-gereçlerle yapılmaya çalışılsa da ders kitapları bu bağlamda vazgeçilmez özelliğini korumakta, 21. yüzyılın gereklilikleri doğrultusundaki önemini sürdürmekte ve ders kitaplarında küresel gelişmelere kayıtsız kalınmamaktadır (Kılıç ve Seven, 2007). Sosyal Bilgiler ders kitapları öğrencilerin toplumla özdeşleşmelerinde, küresel dünyaya uyum sağlayabilmelerinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler ders kitapları ayrıca küreselleşmenin doğrudan ya da dolaylı olarak anlatıldığı, küreselleşme ile ilgili kavramların (coğrafi keşifler, Rönesans, Reform, İstanbul'un fethi, kitle iletişim araçları, uluslararası kurum ve kuruluşlar vs.) çoğunlukla bahsedildiği ders kitapları konumundadır (Çakar, 2008). Ancak küreselleşme olgusunun Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ne derecede yer aldığı bilinmesi de gerekmektedir. Bunun için küreselleşmenin Sosyal Bilgiler ders kitaplarında nasıl işlendiğini ortaya koyan güncel ve yeterli sayıda çalışmaların yapılması bir gereklilik olarak görülmektedir.

Uluslararası ve Türkiye'deki literatür incelendiğinde çeşitli konularda küreselleşme ve Sosyal Bilgiler ilişkisini inceleyen birçok çalışmanın (Aslan, 2016; Balbağ, 2016; Başer, 2015; Çakır, 2019; Çolak, 2015; Durmuş, 2017; Egüz, 2017; Gedik, 2018; Göl, 2013; Işık-Demirhan, 2018; Kan, 2009a; Kan, 2009b; Koluman, 2011; Meyers, 2006; Öztürk, 2014; Özkan, 2020; Palaz, 2017; Ulusoy, 2015; Ünlü, 2017; Yiğit, 2019; Zing, 2019) olduğu belirlenmiştir. Küreselleşmenin Sosyal Bilgiler ders kitabında ele alınması konusunda yapılan çalışmaların ise kısıtlılık arz ettiği ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Çakar (2008) 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeyinde 2007 yılında yayınlanan ders kitaplarını, Sağlam, Vural ve Akdeniz (2011) 1999, 2001 ve 2005 yıllarında yayınlanan 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeyindeki kitapları, Ulu (2015) 2011 yılında yayınlanan 6 ve 7. sınıf ders kitaplarını, Gökpınar (2019) ise 1978, 1990, 2001 ve 2017 yıllarında yayınlanan 5. sınıf ders kitaplarını incelemiştir. Uluslararası literatürde ise konuyla ilgili olarak Choi ve Kim'in (2018) on iki Sosyal Bilgiler ders kitabını incelediği bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu çalışmayla alandaki bu boşluğun giderilmesine katkı sunulması, konu ile ilgili 7. sınıf düzeyinde güncel bir çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, ders kitabı yazarlarına ve bu yönde çalışma yapacak kişilere konuyla ilgili genel bir fikir vereceği düşünülmüştür.

Çalışmanın amacı, küreselleşme olgusunun 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki görsellerde küreselleşme olgusu nasıl ele alınmaktadır?
2. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki içeriklerde küreselleşme olgusu nasıl ele alınmaktadır?
3. 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “küresel“, “küreselleşme ve “evrensel” kelimesi ne sıklıkta yer almaktadır?

Yöntem

Bu çalışmada nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırmalar, araştırılan konu ile ilgili daha derinlemesine bilgi edinilmesini amaçlayan araştırmalardır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemini Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel bir araştırma yöntemi olarak göstermektedir. Doküman incelemesi yönteminde araştırılması hedeflenen yazılı materyallerin (ders kitabı, öğretim programları, eğitimle ilgili resmi belgeler vb.) sistematik olarak analiz edilmesi amaçlanır. Nitel araştırmalarda sık sık kullanılan doküman incelemesi gerek tek başına gerekse de diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte araştırmacılar tarafından kullanılma imkânına sahiptir. Doküman incelemesi doğrudan gözlem ve görüşmenin yapılamadığı araştırmalarda araştırmanın geçerliğinin artırılmasına katkı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

İlgili kitaptaki içerik ve görseller Gökpunar (2019) tarafından geliştirilen kontrol listesi kullanılarak incelenmiştir. Konu ile ilgili gerekli izinler araştırmacıdan e-mail yoluyla alınmıştır. “Küreselleşmenin Ders Kitaplarındaki Simgeleri” başlıklı kontrol listesinde küreselleşmenin eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel ve ekonomi olmak üzere beş boyutuna yer verilmiştir. Her boyutun kendi alt grubunda simgeler yer almaktadır. Eğitim boyutunun toplamda altı, siyasi boyutun on, bilim ve teknoloji boyutunun altı, sosyokültürel boyutun dokuz, ekonomi boyutunun ise sekiz simgesi bulunmaktadır. Kontrol listesi araştırmacılar tarafından incelenmiş, sosyokültürel boyuttaki “buluşlar/keşifler” simgesinin bilim ve teknoloji boyutuna kaydırılmasının daha uygun olacağı düşünülmüş ve ilgili simge

değinilen boyuta kaydırılmıştır. Böylelikle kontrol listesine son hali verilmiştir. Kontrol listesi ayrıca alandan bir öğretim üyesine ve bir araştırmacıya gösterilerek bahsekonu kişilerin görüşleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı kurul kararı ile 2019-2020 yılından geçerli olmak üzere 5 yıllığına okutulması kabul edilen ve Hikmet AZER tarafından yazılan EKOYAY yayınları Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabından elde edilmiştir. Adı geçen yayınevinden gerekli izinler alınmıştır. İlgili kitap öncelikle detaylı bir şekilde okunmuştur. Daha sonra birinci alt problem doğrultusunda kitaptaki görseller incelenmiştir. Küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen görseller bir Word dosyasına kontrol listesindeki simgeler baz alınarak listedeki alt boyutlara göre kaydedilmiştir. Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda kitaptaki içerikler birinci alt probleme benzer şekilde bir Word dosyasına kaydedilmiştir. Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda ilgili ders kitabının pdf formatına ulaşılmış, arama kısmına “küresel”, “küreselleşme”, ve küreselleşme ile ilişkili olduğu düşünülen “evrensel” kelimesi yazılarak ilgili kelimeler taranmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analiz edilmesi sürecinde içerik analizi ile doküman analizi yöntemlerine başvurulmuştur. İçerik analizinde araştırma problemleri doğrultusunda toplanan verileri açıklığa kavuşturacak kavramlara ve bağlantılara erişmek amaçlanır. Bu doğrultuda esas olarak yapılan şey, “...birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). Araştırmada birinci ve ikinci alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgular içerik analizi yoluyla, üçüncü alt problem doğrultusunda elde edilen bulgular ise doküman analizi yoluyla analiz edilmiştir. Kontrol listesi doğrultusunda incelenen görsel ve içerikler veri olarak kabul edilmiştir. Çözümlenen veriler daha sonra tablolar halinde yüzde ve frekans olarak sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliği ve güvenirliliğini sağlamak için bulgular bölümünde veriler sunulduktan sonra yorumlanmış, araştırmanın veri toplama ve analiz süreci hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın birinci ve ikinci alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulardan örnekler verilmiştir. Bu doğrultuda birinci alt problem kapsamında örnek bulgu görselleri, ikinci alt problem kapsamında doğrudan alıntı ifadeleri bulgular kısmında

sunulmuştur. Ayrıca elde edilen veriler alandan üç bilim uzmanına gönderilmiştir. Miles ve Huberman güvenilirlik formülü ($Uzlaşma\ yüzdesi = \frac{Görüş\ birliği}{Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı} \times 100$) kullanılarak yapılan hesaplamada uzmanlar ve araştırmacılar arasında %94 oranında uyuşma yüzdesi elde edilmiştir. Miles ve Huberman (1994) uzlaşma yüzdesinin %80'in üstünde çıktığı durumlarda yapılan değerlendirmenin güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla elde edilen bulguların yüksek düzeyde güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Problem Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular

Küreselleşmenin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki görsellerde ele alınma durumu ünitelere göre dağılımı Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo-1. Küreselleşmenin Ders Kitabındaki Görsellerde Ele Alınma Durumunun Ünitelere Göre Dağılımı

Üniteler	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İletişim ve İnsan İlişkileri	9	40,9	---	---	9	40,9	4	18,2	---	---	22	100
Türk Tarihinde Yolculuk	2	2,63	24	31,57	8	2,63	28	43,42	15	19,75	77	100
Ülkemizde Nüfus	---	---	---	---	2	14,29	8	57,14	4	28,57	14	100
Zaman İçinde Bilim	28	45,9	1	1,64	30	49,18	1	1,64	1	1,64	61	100
Ekonomi ve Sosyal Hayat	2	7,7	1	3,85	12	46,15	5	19,23	6	23,07	26	100
Yaşayan Demokrasi	2	16,67	8	66,66	---	---	2	16,67	---	---	12	100
Ülkeler Arası Köprüler	---	---	16	57,15	---	---	11	39,28	1	3,57	28	100

Tablo-1 incelendiğinde küreselleşmenin "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesinde en çok bilim teknoloji ile eğitim boyutundaki görsellerde (%40,9) işlendiği anlaşılmaktadır. Eğitim ve sosyokültürel boyuttaki görsellerde küreselleşmenin eşit oranda (%32,14) ele alındığı görülmektedir. Siyasi ve ekonomik düzeyde ise herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır.

“Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesindeki görsellerde ise sırasıyla en çok sosyokültürel (% 43,42), siyasi (% 31,57) ve ekonomi (% 19,75) boyutunda, en az ise bilim ve teknoloji ile eğitim boyutunda (% 2,63) işlendiği görülmektedir.

“Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki görsellerde en çok sosyokültürel boyutun (%57,14) ele alındığı görülmektedir. Bilim ve teknoloji boyutu ise % 14,29 ile en az işlenen küreselleşme boyutudur. Eğitim ve siyasi boyutla ilgili herhangi bir bulguya erişilememiştir.

Küreselleşmenin “Zaman İçinde Bilim” ünitesindeki görsellere en çok oranla (%49,18) sosyokültürel boyutta, daha sonra ise %45,9 ile eğitim boyutunda yansıdığı görülmektedir. En az yansıyan (%1,64) boyutlar ise ekonomi ve siyasi boyutlarıdır.

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki görsellerde % 46,15 ile en fazla bilim ve teknoloji boyutunun ele alındığı görülmektedir. Daha sonra ise bunu %23,07 ile ekonomi boyutu takip etmektedir. Siyasi boyutun ise en az ele alınan boyut (%3,85) olduğu tespit edilmiştir.

Küreselleşmenin “Yaşayan Demokrasi” ünitesindeki görsellerde %66,66 ile en çok siyasi boyutunun ele alındığı görülmektedir. En az oranda ise sosyokültürel ve eğitim boyutunun (%16,67) işlendiği, ekonomi ile bilim ve teknoloji boyutlarının ise hiç ele alınmadığı belirlenmiştir.

Küreselleşmenin “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesindeki görsellerde % 57,15 ile en çok siyasi boyutunun, % 3,57 ile en az ekonomi boyutunun işlendiği anlaşılmaktadır. Eğitim ile bilim ve teknoloji boyutunun ise hiç işlenmediği Tablo-1’de görülmektedir.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesindeki görsellere bakıldığında küreselleşmenin bilim ve teknoloji, sosyokültürel, eğitim boyutlarının ele alındığı ön plana çıkmaktadır. Bulgu görseli örneği-1’de verilen görsel “farklı kültürlerle saygılı bireyler, bilgi teknolojileri ve çok kültürlülük” simgeleriyle küreselleşmenin bilim ve teknoloji, eğitim, sosyokültürel boyutuna işaret etmektedir.

Bulgu görseli örneği-1. Küreselleşmenin eğitim, bilim ve teknoloji, sosyokültürel boyutu

“Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesindeki görsellerde küreselleşmenin en çok sosyokültürel boyutta ele alındığı ön plana çıkmaktadır. Bulgu görseli örneği-2’deki görsel Müslüman ve gayrimüslim halkın bir arada yaşadığını anlatarak (“çokkültürlülük” simgesi) küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna dikkat çekmektedir.

Bulgu görseli örneği-2. Küreselleşmenin sosyokültürel boyutu

“Ülkemizde Nüfus” ünitesinde en çok işlenen küreselleşme boyutu, sosyokültürel boyuttur. Bulgu görseli örneği 3’te yer alan görsel “küresel boyuttaki göç” simgesiyle küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna örnek olarak gösterilebilir.

Bulgu görseli örneği-3. Küreselleşmenin sosyokültürel boyutu

“Zaman İçinde Bilim” ünitesindeki görsellerde en çok küreselleşmenin sosyokültürel ve eğitim boyutlarının işlendiği görülmektedir. Bulgu görseli örneği 4’te Piri Reis’in çizdiği Dünya haritası “buluşlar/keşifler, evrensel düşünebilen bireyler” simgesiyle küreselleşmenin bilim ve teknoloji ile eğitim boyutuna örnek olarak gösterilebilir.

Bulgu görseli örneği-4. Küreselleşmenin bilim ve teknoloji ile eğitim boyutu

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki görsellerde küreselleşmenin en çok bilim ve teknoloji boyutunun işlendiği belirlenmiştir. Bulgu görseli örneği 5’te yer alan çiftçi robot ile ilgili görsel “buluşlar/keşifler” simgesiyle küreselleşmenin bilim ve teknoloji boyutuna örnek gösterilebilir.

Bulgu görseli örneği-5. Küreselleşmenin bilim ve teknoloji boyutu

“Yaşayan Demokrasi” ünitesindeki görsellerde küreselleşmenin en çok siyasi boyutunun ele alındığı tespit edilmiştir. Bulgu görseli örneği 6’da yer alan kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesini anlatan görsel “demokrasi” simgesiyle küreselleşmenin siyasi boyutunun ele alınmasına örnek olarak gösterilebilir.

Bulgu görseli örneği-6. Küreselleşmenin siyasi boyutu

“Ülkeler Arası Köprüler” ünitesindeki görsellerde küreselleşmenin en çok siyasi boyutunun ele alındığı tespit edilmiştir. Bulgu görseli örneği 7’de yer alan Birleşmiş Milletlerin amblemi “uluslararası kuruluşlar” simgesiyle küreselleşmenin siyasi boyutuna örnek olarak gösterilebilir.

Bulgu görseli örneği-7. Küreselleşmenin siyasi boyutu

İkinci Alt Problem Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ilk ünitesi olan “İletişim ve İnsan İlişkileri” adlı ünitenin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel ve ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo-8’de sunulmuştur.

Tablo-2. Küreselleşmenin “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İletişim ve İnsan İlişkileri	35	27,77	3	2,38	34	26,99	53	42,06	1	0,8	126	100

Tablo 2 incelendiğinde küreselleşmenin “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde yer alan içeriklerde % 42,06 ile en çok sosyokültürel boyutunun ele alındığı tespit edilmiştir. % 0,8 ile en düşük ekonomi boyutunun işlendiği görülmektedir. Küreselleşmenin %27,77 ile eğitim, % 26,99 ile bilim ve teknoloji boyutu yine en çok ele alınan boyutlardandır.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde yer alan içeriklerde küreselleşmenin en çok sosyokültürel boyutunun ele alındığı görülmüştür. Konuyla ilgili olarak: “Eskiden aynı mahallede oturan çoğu birbirini tanırdı. Komşular birbirlerinin acı ve tatlı günlerinde yanlarında olurlardı. Günümüzde...” (Azer, 2019, s. 24) ifadeleri “kendi öz değerlerinin yok olması” simgesiyle, “...Bir iletişim sistemi olarak geliştirilen ve sürdürülen ıslık dili, insanoğlunun kendini ifade tarzının farklı örneklerinden biridir. ıslık dili, 2017’de UNESCO Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne girmiştir.” (Azer, 2019, s. 13) ifadeleri “küresel ve ortak değerler” simgesiyle küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna örnek olarak gösterilebilir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ikinci ünitesi olan “Türk Tarihinde Yolculuk” adlı ünitenin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo-3’de sunulmuştur.

Tablo-3. Küreselleşmenin “Türk Tarihinde Yolculuk” Ünitesinin İçeriklerinde Ele Alınma Durumu

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Türk Tarihinde Yolculuk	25	12,39	60	29,7	16	7,92	79	39,1	22	10,89	202	100

Tablo 3 incelendiğinde küreselleşmenin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesindeki içeriklerde en çok sosyokültürel boyutunun (%39,1) ele alındığı görülmektedir. Daha sonra ise %29,7 ile siyasi boyut ön plana çıkmaktadır. En az oranda ise % 7,92 ile bilim ve teknoloji boyutunun işlendiği anlaşılmaktadır.

“Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna “...15. yüzyıla kadar Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk boylarının göçleri devam etti.” (Azer, 2019, s. 36) ifadesi “küresel boyuttaki göç” simgesiyle örnek olarak gösterilebilir. Aynı ünite de geçen: “Osmanlı Devleti’nin hazırlıklarını takip eden Bizans İmparatorluğu savunma için surları sağlamlaştırdı, Haliç’i zincirlerle kapattı ve Avrupa devletlerinden Osmanlı’ya karşı Haçlı ordusu hazırlamalarını istedi.” (Azer, 2019, s. 56) ifadeleri “din “ simgesiyle yine örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra :

“Osmanlı Devleti, üç kıtaya yayılmış toprakları üzerinde yaşayan farklı ırktan ve dinden insanları, birlikte, huzur ve barış içerisinde uzun süre yönetmiştir. Osmanlı Devleti, bu birlik ve beraberliği tarihi boyunca uyguladığı müsamaha, adalet, farklı din, dil ve milletlere karşı saygı ile oluşturduğu millet sistemi sayesinde sağlamıştır. Osmanlı Devleti, hâkimiyeti altında bulunan toplulukları inançlarına göre örgütleyip yönetmiştir. Osmanlı Devleti’nin kurduğu bu sisteme “millet sistemi” denilmiştir. Millet, günümüzdeki anlamından farklı olarak aynı inanca bağlı toplulukları ifade etmek için kullanılır.” (Azer, 2019, s. 53)

ifadeleri “fetih, çokkültürlülük, farklı milletler, farklı kültürlere saygılı bireyler” simgeleriyle siyasi, eğitim ve sosyokültürel boyuta örnek verilebilir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının üçüncü ünitesi olan “Ülkemizde Nüfus” adlı ünitenin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) kapsamında incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo-4’te gösterilmiştir.

Tablo-4. Küreselleşmenin “Ülkemizde Nüfus” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ülkemizde Nüfus	---	----	2	9	----	-----	19	86,5	1	4,5	22	100

Tablo 4 incelendiğinde küreselleşmenin “Ülkemizde Nüfus” ünitesindeki içeriklerde ele alınması büyük bir oranla (%86,5) sosyokültürel boyutta gerçekleşmiştir. En az düzeyde ise %4,5 ile ekonomi boyutunda gerçekleşmiş olup, eğitim ile bilim ve teknoloji boyutlarında herhangi bir bulguya erişilememiştir.

“Ülkemizde Nüfus“ ünitesindeki içeriklerde küreselleşmenin sosyokültürel boyutu baskındır. Konuyla ilgili olarak üniteye geçen: “Günümüzde Suudi Arabistan’da bulunan Mekke şehri gibi bazı şehirler insanlar tarafından kutsal kabul edilmiş ve yerleşim için tercih edilmiştir...” (Azer, 2019, s. 100) ifadeleri “din” simgesiyle,

“Göç çileli bir yolculuktu. Acı ve hüznü dolu. Hastalık başlangıcı gibi gelen baş dönmesinin ardından, gitgide bedenlerini ve ince yerlerini titreten anılarına dalıp hüznülendiler. Sonra yine toparlandılar, göçün yarattığı yalnızlık duygusunun gününü dertlerinin ardına itip huzur bulmak için seçtikleri şehre doğru yürüdüler. Saraybosna’dan Üsküp’e! Bu yolculuk daha sonra Selânik, Edirne, İstanbul ve İzmir’e kadar devam edecektir.” (Azer, 2019, s. 117)

ifadeleri “küresel boyuttaki göç” simgesiyle küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna örnektir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dördüncü ünitesi olan “Zaman İçinde Bilim” adlı ünitenin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve ele alınan içeriklerin durumu Tablo-5’de gösterilmiştir.

Tablo-5. Küreselleşmenin “Zaman İçinde Bilim” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Tablo 5 incelendiğinde küreselleşmenin “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde yer alan

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Zaman İçinde Bilim	56	43,07	1	0,76	49	37,7	22	16,92	2	1,55	130	100

İçeriklerde ele alınması en çok eğitim (%43,07) ve bilim ve teknoloji (%37,7) boyutunda gerçekleşmiştir. En az oranda ise siyasi (%0,76) ve ekonomi (%1,55) boyutlarında olduğu tespit edilmiştir.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesindeki içeriklerde küreselleşmenin en fazla eğitim ile bilim ve teknoloji boyutlarının ele alındığı görülmüştür. Söz konusu ünite de geçen :

“Avrupa, bilimsel çalışmalar açısından karanlık bir dönemdeyken Müslüman bilim insanları bilgiye, deneysel uygulamalarla ulaşarak bilgiyi insanların hayat kalitesini artırmak için kullandılar. Her biri canlı birer ansiklopedi olan Müslüman araştırmacılar, bulgularını büyük bir hızla yazıya aktarmakta, ciltler dolusu kitaplar, geniş kütüphaneleri doldurmaktaydı. Bu medeniyetin altın çağı, yani 8. yüzyıl ve 13. yüzyıl arasında kalan dönem, geçmiş dönemlerin bilgilerini yok olmaktan kurtarıyor, değiştiriyor, yeni keşifler ilave ederek daha geniş ve zengin bir hâlde tüm dünyaya yayıyordu.” (Azer, 2019, s. 135)

İfadeleri “evrensel düşünebilen bireyler” simgesiyle eğitim boyutuna örnek gösterilebilir. Diğer bir boyut olan bilim ve teknoloji boyutuna ise : “Yazı, kâğıdın kullanılmaya başlanmasından önce kil tablet, taş, deri ve tahta parçaları üzerine yazılıyordu. Günümüzde kâğıdın yanında bilgisayar, tablet bilgisayar, cep telefonu gibi teknolojik aletleri yazı yazmak, yazıyı aktarmak ve yeni bilgiler öğrenmek için sıkça kullanıyoruz.” ifadelerini “buluşlar/keşifler, bilgi teknolojileri” simgeleriyle birlikte örnek göstermek mümkündür.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının beşinci ünitesi olan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo-6’da sunulmuştur.

Tablo-6. Küreselleşmenin “Ekonomi ve Sosyal Hayat” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Tablo 6 incelendiğinde küreselleşmenin “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomi ve Sosyal Hayat	4	9,1	2	4,54	15	34,09	12	27,27	11	25	44	100

içeriklerde en çok bilim ve teknoloji (%34,09), sosyokültürel (%27,27) ve ekonomi (%25) boyutlarının ele alındığı görülmektedir. En az oranda ise % 4,54 ile siyasi ve %9,1 ile eğitim boyutunun işlendiği tespit edilmiştir.

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki içeriklerde küreselleşmenin en çok sosyokültürel, bilim ve teknoloji ile ekonomi boyutunun ele alındığı belirlenmiştir. Bilim ve teknoloji boyutundaki duruma : “Günümüzde ise traktörler ve biçerdöverler başta olmak üzere diğer gelişmiş araçlarla büyük tarım alanları kas gücüne gerek duyulmaksızın ekip biçilmeye, sulanmaya ve buralardan ürün toplanmaya başlandı” (Azer, 2019, s. 159) ifadesi “buluşlar/keşifler” simgesiyle birlikte örnek gösterilebilir. Ayrıca bahse konu ünite de geçen : “Antalya’da düzenlenen Uluslararası E-Ticaret Konferansı’nda Türk mühendislerinin ürettiği millî Kargomat ve PTT tarafından oluşturulan “E-Ticaret Platformu” tanıtıldı.”(Azer, 2019, s. 174) ifadeleri “uluslararası ticaret” simgesiyle küreselleşmenin ekonomi boyutuna,

“Ah efendim, bizim memleket eskiden bugünkü gibi ölü, sesi kısılmış bir yer değildi. Eskiden burada değirmencilik öyle işlek bir sanattı ki çepeçevre on fersahlık yerden çiftçiler öğütülecek buğdayı bize getirirlerdi. Köyü saran tepeler yel değirmenleri ile kaplıydı. Sağda solda rüzgâr esince çamların üstünden, dönen kanatlarla, yollar boyunca inip çıkan çuval yüklü eşek katarlarından başka bir şey görünmezdi. Bütün hafta yukarıdan gelen kırbaç seslerini, kanat tıkırtısını, değirmenci çıraklarının deh sesini dinlemek ne hoştu!..” (Azer, 2019, s. 158)

ifadeleri “kendi öz değerlerinin yok olması” simgesiyle sosyokültürel boyuta örnek olarak gösterilebilir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının altıncı ünitesi olan “Yaşayan Demokrasi” adlı ünitenin içerikleri küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo-7’de gösterilmiştir.

Tablo-7. Küreselleşmenin “Yaşayan Demokrasi” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Tablo 7 incelendiğinde küreselleşmenin “Yaşayan Demokrasi” ünitesindeki içeriklerde

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaşayan Demokrasi	4	11,43	14	40	-----	-----	17	48,57	-----	-----	35	100

en çok sosyokültürel (%48,57) ve siyasi (%40) boyutunun ele alındığı anlaşılmaktadır. En az ele alınan boyut ise % 11,43 ile eğitim boyutudur. Bilim ve teknoloji ile ekonomi boyutunun ise ilgili ünitenin içeriklerinde hiç işlenmediği görülmektedir.

“Yaşayan Demokrasi” ünitesindeki içeriklerde en çok sosyokültürel boyutta ifadelerin yer aldığı belirlenmiştir. Bu ifadelere :

“Mekke’de İslamiyet’in ortaya çıkışı ile birlikte demokrasi ve insan haklarında önemli gelişmeler yaşandı. İslamiyet’e göre; insanların birbirlerine karşı üstünlüğü, ırk ve sınıf ayrımı reddedildi. Birlikte karar almaya önem verildi. Demokratik değerlerin de katkısıyla İslamiyet güçlendi ve hızla Arabistan Yarımadası’na ve oradan da tüm dünyaya yayıldı.” (Azer, 2019, s.182)

ifadeleri “din, insan hakları ve demokrasi” simgesiyle örnek gösterilebilir. Yine başka bir ifade olan :“Fransız İhtilali sırasında kabul edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile Fransa’da bütün insanların temel hak ve özgürlükleri olduğu kabul edildi. Bu bildirinin etkisi önce Avrupa’da başlamak üzere yöneticilerin daha fazla demokratik ilkelere bağlı olmaları yönünde anayasal düzenlemeler gerçekleştirildi.” ifadesi de “insan hakları ve demokrasi” simgesiyle küreselleşmenin sosyokültürel boyutuna örnektir. Üniteye yer alan :

“Türk demokrasi tarihinde 23 Nisan 1920’de Ankara’da Büyük Millet Meclisinin açılması önemli bir yer tutar. Büyük Millet Meclisinin açılması ile demokrasinin tanımında yer alan halkın kendi kendisini yönetme ilkesi gerçekleşti. 29 Ekim 1923’te cumhuriyet ilan edilerek demokratik ilkelere dayalı yeni Türk devletinin yönetim biçimi belirlendi.” (Azer, 2019, s. 185)

ifadesi “demokrasi” simgesiyle küreselleşmenin siyasi boyutuna örnek olarak gösterilebilir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının yedinci ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler” adlı üniteye yer alan içerikler küreselleşmenin alt boyutları (eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi) doğrultusunda incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo-8. Küreselleşmenin “Ülkeler Arası Köprüler” Ünitesindeki İçeriklerde Ele Alınma Durumu

Tablo 8’e bakıldığında küreselleşmenin “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesindeki

Ünite Adı	Eğitim		Siyasi		Bilim ve Teknoloji		Sosyokültürel		Ekonomi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ülkeler Arası Köprüler	1	1,19	39	46,43	-----	-----	29	34,53	15	17,85	84	100

içeriklerde en çok siyasi (%46,43) boyutunun ele alındığı anlaşılmaktadır. En az ele alınan boyut ise %1,19 ile eğitim boyutudur. Sosyokültürel boyut ise %35,36 ile ikinci en fazla ele alınan boyut olarak görülmektedir. Bilim ve teknoloji boyutunda herhangi bir bulguya erişilememiştir.

“Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin içeriklerinde küreselleşmenin en çok siyasi boyutunun işlendiği belirlenmiştir. Bu duruma: “Birleşmiş Milletler, Türkiye’nin üyesi olduğu bir kuruluştur. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra barış ve güvenliği sağlamak, ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmak, ekonomik ve sosyal iş birliği sağlamak amaçlarıyla 1945 yılında kurulmuştur” ifadesi “uluslararası kuruluşlar” simgesi ve

“Terörün tarihini insanlığın başlangıcına kadar götürmek mümkün ancak bugün anladığımız biçimi ile terör 1960’larda başladı. Küresel terör ise çeşitli örgütler aracılığıyla 1990’lı yıllarda ortaya çıktı. 11 Eylül 2001’de ABD’de gerçekleştirilen saldırı, hem küresel terörün dünya gündemine oturmasının hem de uçağın saldırı aracı olarak kullanılması ile yeni bir terör taktiğinin doğuşu oldu. Buna genel ağın terör örgütleri tarafından propaganda amaçlı kullanımı eklendi. Terör örgütleri geleneksel olarak vurkaç taktiği ile işlerini görmektedirler.” (Azer, 2019, s. 219)

ifadeleri “terörizm” simgesiyle örnek gösterilebilir. İlgili ünite de sosyokültürel boyutla ilgili olarak ise :

“Dünyada açlık sorununun giderek derinleşmesinin en önemli iki nedeni, küresel iklim değişikliğine bağlı olarak artan kuraklık ve bölgesel anlaşmazlıklardan doğan savaşlardır. Dünyada açlıktan en çok etkilenenlerin dörtte üçü savaşların tahrip ettiği ülkelerin insanlarıdır. Az gelişmiş ülkelerdeki gıda üretiminin yetersiz oluşu, bir yandan doğal gelir kaynaklarının yetersizliğine ve iklim koşullarının elverişsizliğine, öte yandan nüfus yoğunluğuna bağlanmaktadır. Araştırmalara göre dünya nüfusunun yarısı günde 2 dolardan, 1,5 milyar insan ise günde 1 dolardan daha az bir gelirle yaşamaktadır. Dünya genelinde açlık çeken 800 milyonu aşkın insanın %80’ini, gelişmekte olan ülkelerin kırsal yörelerinde yaşayanlar oluşturmaktadır. Dünyada her yıl 11 milyon kişinin açlık veya yetersiz beslenme sebebiyle öldüğü tahmin edilmektedir.”

ifadeleri “küresel boyuttaki savaş sorunları” simgesiyle örnek gösterilebilir.

Üçüncü Alt Problem Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “küresel”, “küreselleşme” ve küreselleşmeyle ilgili olduğu düşünülen “evrensel” kelimesinin ne sıklıkta yer aldığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo-9’da sunulmuştur.

Tablo-9. “Küresel” ve “Evrensel” Kelimelerinin Ünitelere Göre Yer Alma Durumu

Ünite Adı	“Küresel”		Evrensel	
	f	%	f	%
İletişim ve İnsan İlişkileri	1	1,96	---	---
Türk Tarihinde Yolculuk	1	1,96	---	---
Ülkemizde Nüfus	---	---	---	---
Zaman İçinde Bilim	---	---	---	---
Ekonomi ve Sosyal Hayat	4	7,85	---	---
Yaşayan Demokrasi	---	---	1	100
Ülkeler Arası Köprüler	45	88,23	---	---

Toplam	51	100	1	100
--------	----	-----	---	-----

Tablo 9 incelendiğinde “küresel” kelimesinin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ünitelerinde toplam 51, “evrensel” kelimesinin ise kez sadece 1 kez geçtiği belirlenmiştir. “Küreselleşme” kelimesinin kitapta hiç geçmemesi nedeniyle mevcut durum tabloya yansıtılmamıştır. “Küresel” kelimesinin en çok “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde (%88,23), en az ise “İletişim ve İnsan İlişkileri” ile “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitelerinde (% 1,96) yer aldığı anlaşılmaktadır. “Ülkemizde Nüfus”, “Zaman İçinde Bilim”, “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinde ise “küresel” kelimesinin hiç yer almadığı görülmektedir. “Evrensel” kelimesinin ise sadece “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde geçtiği belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmayla Türkiye’deki 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında (EKOYAY yayınları) küreselleşme olgusunun nasıl ele alındığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında küreselleşmenin ünitelerdeki görsellerde en çok sosyokültürel, bilim ve teknoloji ile siyasi boyutlarda ele alındığı belirlenmiştir. Gökpunar (2019) 2017 yılında yayınlanan 5. sınıf Sosyal ilgiler ders kitabını incelediği çalışmasında ders kitabındaki görsellerde en fazla ele alınan küreselleşme boyutlarının sosyokültürel ile bilim ve teknoloji boyutları olduğunu belirlemiştir. Bu bağlamda bu araştırmanın sonuçlarıyla Gökpunar’ın (2019) araştırmasının sonuçlarının paralellik gösterdiği söylenebilir.

Küreselleşmenin görsellerde en fazla ele alındığı ilk iki ünite “Türk Tarihinde Yolculuk”, “Zaman İçinde Bilim” üniteleri; en az ele alındığı ilk iki ünite ise “Yaşayan Demokrasi” ve “Ülkemizde Nüfus” üniteleridir. Küreselleşmenin görsel açıdan en fazla ele alındığı ilk ünitenin “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin olmasının nedeni olarak gerek bu ünitenin diğer ünitelere göre kitaptaki sayfa sayısının fazla olması gerekse de bu üniteye fazlaca görsele yer verilmesi şeklinde yorum yapmak mümkündür. “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesine 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 61 sayfa yer verilmiş ve toplamda 77 görsele küreselleşmenin işlendiği görülmüştür. Küreselleşmenin görsel açıdan en fazla ele alındığı ikinci ünitenin “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin olmasının sebebi olarak bu üniteye fazlaca görsele yer verilmiş olması gösterilebilir. Bu üniteye küreselleşmenin ele alındığı 61 görsele yer verilmiştir. Diğer yandan Gökpunar’ın (2019) çalışmasında küreselleşmenin toplamda 98

görselde ele alındığı tespit edilmişken bu araştırmada bu sayı 240 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla küreselleşmenin Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ele alınma oranının arttığı söylenebilir. Bu araştırmada incelenen ders kitabındaki bütün ünitelerde küreselleşmenin görsel öğelere en az 12 görselde ele alındığı (“Yaşayan Demokrasi” ünitesi) belirlenmiştir. Gökpunar’ın (2019) araştırmasında ise küreselleşmenin görsel açıdan ele alınmadığı ünite (“Etkin Vatandaşlık” ünitesi) bulunmaktadır. Bu bilgi doğrultusunda da küreselleşmenin ders kitabında ele alınma düzeyinin arttığı söylenebilir. Gökpunar’ın (2019) araştırmasında küreselleşmenin görsellerde en fazla ele alındığı ünite “Bilim, teknoloji ve toplum” ünitesiyken bu araştırmanın bulgularına göre küreselleşmenin görsellerde en fazla ele alındığı ünite “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesidir. Bu yönüyle bu araştırmanın sonuçları ile Gökpunar’ın (2019) araştırmasının sonuçları farklılık arz etmektedir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ünitelerde yer alan görseller küreselleşmenin alt boyutları kapsamında incelendiğinde; “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin görsellerinde en fazla eğitim ile bilim ve teknoloji, “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin görsellerinde en fazla sosyokültürel ve siyasi, “Ülkemizde Nüfus” ünitesinin görsellerinde sosyokültürel, “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin görsellerinde bilim ve teknoloji ile eğitim, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin görsellerinde bilim ve teknoloji, “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin görsellerinde siyasi, “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin görsellerinde ise yine siyasi boyutun en fazla ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde eğitim ile bilim ve teknoloji boyutunun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “bilgi teknolojileri ve dünyadan haberdar bireyler” simgelerinin çokça yer almasıdır. “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde sosyokültürel ve siyasi boyutun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “küresel boyuttaki savaş ve fetihler ya da sömürge” simgelerinin, “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde sosyokültürel boyutun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “din ve küresel boyuttaki savaş ve göç sorunları” simgelerine fazlaca yer verilmesidir. “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde bilim ve teknoloji ile eğitim boyutlarının ön plana çıkmasının nedeni bu üniteye görsellerde “buluşlar/keşifler ve evrensel düşünebilen bireyler” simgelerinin, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde bilim ve teknoloji boyutunun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “buluşlar/keşifler” simgesinin, “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde siyasi boyutun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “demokrasi” simgesinin, “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde siyasi boyutun ön plana çıkmasının sebebi bu üniteye görsellerde “uluslararası kurum ve kuruluşlar” simgesinin çokça yer bulmasıdır.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki içeriklerde ele alınma durumuna bakıldığında küreselleşmenin alt boyutlarından sosyokültürel, bilim ve teknoloji ile eğitim boyutlarının ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyokültürel boyutun en fazla ön plana çıktığı üniteler; “Türk Tarihinde Yolculuk”, “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir. Bu ünitelerde sosyokültürel boyutun ön plana çıkmasının nedeni; “küresel boyuttaki savaş, göç ve çevre sorunları, kendi öz değerlerinin yok olması, insan hakları ve demokrasi, küresel ve ortak değerler” simgelerine fazlaca yer verilmesidir. Bilim ve teknoloji boyutunun ön plana çıktığı üniteler; “Zaman İçinde Bilim” ve “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir. Bu ünitelerde “buluşlar ve bilgi teknolojileri” simgelerine fazla yer verilmesi nedeniyle bilim ve teknoloji boyutunun ön plana çıktığı şeklinde yorum yapmak mümkündür. Eğitim boyutunun ön plana çıktığı üniteler; “Zaman İçinde Bilim” ve “İletişim ve İnsan İlişkileri” üniteleridir. Bu ünitelerde “dünya insanlarından haberdar bireyler ve evrensel düşünebilen bireyler” simgesine sıkça yer verilmesi eğitim boyutunun ön plana çıkmasına neden olmuştur. Diğer boyutlara bakıldığında; siyasi boyutun “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “Uluslar Arası Köprüler” ünitelerinde, ekonomi boyutunun “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitelerinde ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Siyasi boyutun anılan ünitelerde ön plana çıkmasının nedeni olarak bu ünitelerde “fetihler ya da sömürge, uluslararası kurum ve kuruluşlar” simgelerine çokça yer verilmesi gösterilebilir. Ekonomi boyutunun “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitelerinde ön plana çıkmasına bu ünitelerde “uluslararası ticaret, sömürge, ulaşım ve turizm” simgelerine daha fazla değinilmesi neden olarak söylenebilir.

Küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında içerik açısından en fazla “Türk Tarihinde Yolculuk” ve “Zaman İçinde Bilim” ünitelerinde, en az ise “Ülkemizde Nüfus” ve “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinde ele alındığı belirlenmiştir. “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin burada ön plana çıkmış olmasına görsellerde olduğu gibi bu üniteye kitapta fazlaca yer verilmiş olması dayanak gösterilebilir. “Zaman İçinde Bilim” ünitesindeki içeriklerde küreselleşmenin fazlaca ele alınmasına neden olarak bu ünite “buluşlar/keşifler, evrensel düşünebilen bireyler, insan hakları ve demokrasi, bilgi teknolojileri” gibi simgeleri işleyen konulara oldukça fazla yer verilmiş olması gösterilebilir. “Yaşayan Demokrasi” ve “Ülkemizde Nüfus” ünitelerinin içerik açısından ele alınma durumunun az olmasına sebep olarak bu ünitelere kitapta az yer verilmesi söylenebilir.

Küreselleşmenin Gökpunar’ın (2019) çalışmasında toplamda 476 içerikte ele alındığı tespit edilmişken bu çalışmada bu sayı 602 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla küreselleşmenin

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ele alınma oranının arttığı söylenebilir. Bu araştırmayla Gökpunar'ın (2019) araştırması karşılaştırıldığında bu araştırmanın ilk 6 ünitesinde küreselleşmenin ele alınma sayısı Gökpunar'ın (2019) araştırmasındaki ilk 6 ünitenin ele alınma sayısından fazlayken Gökpunar'ın (2019) araştırmasındaki son üniteye ele alınma sayısının bu araştırmaya göre fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Gökpunar'ın (2019) araştırmasında 2017 yılı ders kitabındaki son ünite olan “Küresel Bağlantılar” ünitesinde 135, bu çalışmanın son ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde 84 içerikte küreselleşmenin ele alındığı tespit edilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak küreselleşmenin “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesindeki içeriklerde ele alınma düzeyinin azaldığı söylenebilir.

Küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında görsel ve içerik yönünden ele alınma durumu birlikte değerlendirildiğinde en fazla sosyokültürel boyutun işlendiği, sosyokültürel boyutu sırasıyla; bilim ve teknoloji, eğitim, siyasi ve ekonomi boyutun takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Küreselleşmenin en fazla ele alındığı üniteler ise sırasıyla; “Türk Tarihinde Yolculuk”, “Zaman İçinde Bilim”, “İletişim ve İnsan İlişkileri”, “Ülkeler Arası Köprüler”, “Ekonomi ve Sosyal Hayat”, “Yaşayan Demokrasi” ve “Ülkemizde Nüfus” üniteleri şeklindedir. Gökpunar'ın (2019) araştırmasında ise üniteler küreselleşmenin ele alınma durumuna göre şu şekilde sıralanmaktadır; “Küresel Bağlantılar”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Kültür ve Miras”, “Birey ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Etkin Vatandaşlık”. Anılan araştırmayla bu araştırma arasında kıyaslama yapıldığında benzer ünitelerin sıralamalarında genel anlamda farklılık olduğu söylenebilir. Sıralamada yalnızca ikinci (“Zaman İçinde Bilim” ve “Bilim, Teknoloji ve Toplum”) ve beşinci (“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”) sırada yer alan ünitelerin aynı sırada olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ünitelerinde “küresel”, “küreselleşme”, “evrensel” kelimelerinin ne sıklıkta yer aldığı incelenmiştir. Yapılan incelemede “küreselleşme” kelimesinin hiç yer almadığı, “küresel” kelimesinin 51, “evrensel” kelimesinin 1 kez geçtiği tespit edilmiştir. “Küresel” kelimesinin en çok “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde, en az ise “İletişim ve İnsan İlişkileri” ile “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde geçtiği; “Ülkemizde Nüfus”, “Zaman İçinde Bilim”, “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinde hiç yer almadığı, “evrensel” kelimesinin ise sadece “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde geçtiği belirlenmiştir. “Küresel” kelimesinin “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde diğer ünitelere göre bu kadar sık geçmesinin sebebi, Ulu'nun (2015) da ifade ettiği gibi küreselleşmenin bu üniteye doğrudan işlenmiş olmasıdır. Ulu (2015), 2011 yılında

yayınlanan 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını incelediği çalışmasında “küresel” kelimesinin kitapta 34 kez geçtiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada “küresel” kelimesinin 51 kez geçtiğinin tespit edilmesiyle aradan geçen dokuz yılda küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında etkisini artırdığı söylenebilir.

Küreselleşmenin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki konu ve kazanımlara etkisinin incelendiği çalışmanın (Çakar, 2008) sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir. Çakar (2008) 2007 yılında yayınlanan 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını incelediği çalışmasında televizyonun küreselleşmede önemli bir yeri olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak bu çalışmada küreselleşmenin bir simgesi olarak kontrol listesinde belirtilen “bilgi teknolojileri” ve “dünya insanlarından haberdar bireyler” simgesinin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bunun yanında anılan çalışmada Haçlı seferleri, İstanbul’un fethi, Osmanlı hoşgörüsü, Baharat ve İpek Yolu ile Coğrafi Keşifler, Sanayi Devrimi, buluşlar, Rönesans ve Reform hareketleri, sömürge, küresel ısınma, çevre kirliliği, ortak miras konularının küreselleşme doğrultusunda işlendiği belirlenmiştir. Buradan; Haçlı seferleri, Rönesans ve Reform hareketleri konularının bu çalışmada “din” simgesiyle, İstanbul’un fethi konusunun “fetihler ya da sömürge” simgesiyle, Osmanlı hoşgörüsü konusunun “küresel vatandaşlık ya da farklı milletler” simgesiyle, Baharat ve İpek Yolu, Coğrafi Keşifler konularının “uluslararası ticaret” simgesiyle, buluşlar konusunun “buluşlar/keşifler” simgesiyle, küresel ısınma ve çevre kirliliği konusunun “küresel boyuttaki göç, savaş ve çevre sorunları” simgesiyle, sömürge konusunun “sömürge” simgesiyle, ortak miras konusunun “Küresel ve ortak değerler/Evrensel değerler” simgesiyle bağdaştırılması mümkündür. Diğer bir deyişle Çakar’ın (2008) çalışmasında küreselleşme kapsamında değinilen konuların bu çalışmada küreselleşmenin eğitim, siyasi, bilim ve teknoloji, sosyokültürel, ekonomi boyutlarıyla örtüştüğü söylenebilir.

Öneriler

Küreselleşmenin 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında ele alınma durumunun incelendiği bu çalışmanın sonunda şu önerilerde bulunulabilir:

- “Ülkemizde Nüfus” ve “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinde küreselleşmenin sosyokültürel boyutunu yansıtacak daha fazla görsel yer verilmelidir.
- Sosyokültürel boyut dışında diğer boyutları da fazlaca ele alan görsel ve içeriklere ders kitabında yer verilebilir.

- Küreselleşmeyi çağrıştıran “küresel” kelimesine “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin dışında diğer ünitelerde de fazlaca yer verilebilir.
- Bu çalışma 7. sınıf düzeyinde yapılmıştır. Başka bir sınıf düzeyinde benzer bir çalışma yapılabilir. İlerleyen dönemlerde 7. sınıf düzeyinde küreselleşmenin ders kitabında ele alınması konusunda güncel bir çalışma yapılması alan için faydalı olabilir.
- Aynı konu üzerinde Türkiyede’ki Sosyal Bilgiler ders kitaplarıyla diğer ülkelerin ders kitaplarının karşılaştırılması konusunda bir çalışma yapılabilir.
- Küreselleşmeyi çağrıştıran diğer bir kelime olan “evrensel” kelimesine kitabın genelinde daha fazla yer verilebilir.
- Küreselleşmenin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitabında ele alınmasını birlikte inceleyen güncel bir çalışma yapılabilir.

Makalenin Bilimdeki Konumu

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi

Makalenin Bilimdeki Özgünlüğü

Uluslararası ve Türkiye’deki literatür incelendiğinde çeşitli konularda küreselleşme ve Sosyal Bilgiler ilişkisini inceleyen birçok çalışmanın olduğu belirlenmiştir. Ancak küreselleşmenin Sosyal Bilgiler ders kitabında ele alınması konusunda yapılan çalışmaların ise kısıtlılık arz ettiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmayla alandaki bu boşluğun giderilmesine katkı sunulması, konu ile ilgili 7. sınıf düzeyinde güncel bir çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, ders kitabı yazarlarına ve bu yönde çalışma yapacak kişilere konuyla ilgili genel bir fikir vereceği düşünülmüştür

Kaynaklar

- Aslan, S. (2016). Küreselleşme olgusunun Sosyal Bilgiler eğitimine etkileri. *Harran Maarif Dergisi*, 1(1), 11-23.
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı*. Ankara: EKOYAY
- Balbağ, N.L. (2016). *İlkokul Sosyal Bilgiler dersi bağlamında öğrenci ve öğretmenlerin küresel vatandaşlık algıları*. Doktora tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Başer, E.H. (2015). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Coşkun, S. (2011). *Küreselleşme sürecinde tüketim toplumu ve tüketim kültürü*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çakar, M. (2008). *Küreselleşmenin ilköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan konu ve kavramlar üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çakır, A. (2019). *Ortaokul 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan "küresel bağlantılar" öğrenme alanının öğretiminde görsel materyallerden yararlanmanın öğrenci başarısı üzerine etkisi (İstanbul ili Esenler ilçe örneği)*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sebahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Çolak, K. (2015). *Sosyal Bilgiler ile vatandaşlık ve demokrasi eğitimi derslerinde küresel vatandaşlık eğitimi*. Doktora tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Durmuş, G. (2017). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık ve çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Egüz, Ş. (2017). *Sosyal Bilgiler dersindeki küresel eğitimle ilgili kazanımların iletişim teknolojileri kullanılarak öğretimi*. Doktora tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Elçin, A.B. (2012). Küreselleşmenin tarihçesi. <http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf> adresinden 15.07.2020 tarihinde alınmıştır.

- Gedik, S. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde (sosyobilimsel bir konu olarak) küresel ısınma hakkında öğrenci görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Genç, S.Z. (2017). *Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gökpınar, Ö. (2019). *Küreselleşmenin 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarına yansımaları*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Göl, E. (2013). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Işık-Demirhan, E. (2018). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin küresel bağlantılar öğrenme alanı kapsamında Türkiye'ye ilişkin algıları*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kan, Ç. (2009a). Sosyal Bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.
- Kan, Ç. (2009b). Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 895-904.
- Koluman, S. (2011). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik öğretmen görüşleri: Balıkesir il örneği*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2007). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kutsi, Ş. (2018). *Anthony Giddens'ta küreselleşme ve ulus-devlet ilişkisi üzerine bir analiz*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Meyers, J.P (2012). Rethinking the social studies curriculum in the context of globalization: Education for global citizenship in the U.S. *Theory and Research in Social Education*, 34(3), 370-394.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara.
- Özkan, S. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve küresel vatandaşlık görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

- Öztürk, F. (2014). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin küresel eğitim bilgi, deneyim ve uygulamaları*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Palaz, T. (2017). *Sosyal Bilgiler eğitiminde küresel sorunlar ve öğretimi*. Doktora tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sağlam, M., Vural, L. ve Akdeniz, C. (2011). Küreselleşmenin Türkiye'deki ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında görülen yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 001-015.
- Şeker, S. (2007). *Yeni ilköğretim altıncı sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Ulu, C. T. (2015). *6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı ve ders kitabında küreselleşme olgusunun incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Ulusoy, M. (2015). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler öğretim programı küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi: Çeşitli değişkenler açısından*. Doktora tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ünlü, A. (2017). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin küresel vatandaşlık ve sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimine yönelik algı ve görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.1750
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yiğit, K. (2019). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin küresel sorunlara ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Youngong Choi ve Yeji Kim (2018). Deconstructing neoliberalism in global citizenship discourses: an analysis of Korean social studies textbooks, *Critical Studies in Education*, 61(4), 464-479, doi:10.1080/17508487.2018.1501718
- Zing, Y. (2019). *Eğitsel oyunlara dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Extended Abstract

Statement of Problem

Globalization is a phenomenon in which changes in the world spread to the universe in a very rapid time and these changes affect societies in many aspects such as political, cultural, educational, economic and social. With globalization, countries have to renew their education programs in order to keep up with the changing world conditions. In line with constructivism approach at primary level in this direction, Turkey has also revised the curriculum in 2005. The roles of students and teachers have also changed with the restructured curriculum. The teacher has begun to be seen as a guide, and the student has come to take the responsibility of her own learning. With globalization, educational elements such as curriculums and textbooks have also changed. Social studies textbooks and curriculum are among these.

The social studies course is seen as the most important lesson in which students are taught the phenomenon of globalization. Along with the social studies course; It is aimed that the students have information about the events both in their own environment and in the whole world, they are not insensitive to the problems of the society and the planet they live in, and they can use information technologies consciously.

Although social studies teaching is tried to be taught with different methods and tools in the globalizing world, textbooks continue to maintain their former importance. Social studies textbooks are also textbooks in which globalization is explained directly or indirectly, and many concepts related to globalization are mentioned. However, it is also necessary to know to what extent the phenomenon of globalization is included in social studies textbooks. For this, it is considered a necessity to make up-to-date and sufficient studies that reveal the level of globalization in social studies textbooks. When the literature was examined, it was determined that the studies in this area were limited and this study was needed. It is thought that this study will give a general idea about the subject to Social Studies teachers, textbook writers and people who will work in this direction. The purpose of the study is to reveal how is the phenomenon globalization handled in 7th grade social studies textbooks in Turkey. For this purpose, answers were sought for the following sub-problems:

1. How is the phenomenon of globalization handled in the visuals in the 7th grade Social Studies textbook?

2. How is the phenomenon of globalization handled in the contents of the 7th grade Social Studies textbook?
3. How often the words "global", "globalization and universal" takes place in the 7th grade Social Studies textbook?

Method

This study used document analysis method, one of the qualitative research methods. In the document review method, it is targeted to analyze the written materials that are aimed to be researched, including the textbook. In this study, since the issue of addressing globalization in the 7th grade social studies textbook was examined, this method was found appropriate. Data of the study were collected using a checklist developed by Gökpunar (2019) and necessary permissions were obtained from the researcher via e-mail. The checklist includes five dimensions of globalization: education, politics, science and technology, socio-culture, and economics. Each dimension has icons in its own subgroup. The numbers of the icons per dimension are six for the education, ten for the politics, six for the science and technology, nine for socio-culture and eight for the economics. The checklist was examined by the researchers and removing the icon of “inventions/discoveries” in the sociocultural dimension to the science and technology dimension was thought to be more appropriate; then this icon was placed in “science and technology” dimension. Thus, the checklist was finalized. The checklist was also shown to a faculty member and a researcher from the field and their opinions were taken.

The data in the study were obtained from 7th grade social studies textbook for Imam Hatip secondary schools published by EKOYAY publications. The textbook was examined in detail and data were collected in line with the sub-problems of the research. The data were analyzed using content and document analyses. The analyzed data were then presented in tables. The data were shown and analyzed in the Results section to ensure the validity and reliability of the research and detailed information about data collection and analysis processes of the research was also included. In addition, the data obtained were sent to three scientists from the field and Miles and Huberman’s reliability formula was used and a 94% agreement rate was obtained among the relevant persons. The data were found to be highly reliable.

Discussion and Conclusion

Within the scope of the first sub-problem of the study, it has been determined that globalization is mostly discussed in terms of socio-cultural, science and technology and political dimensions in the visuals in the units. The first two units in which globalization is

mostly discussed in visuals are "Journey in Turkish History", "Science in Time" units; The first two units that are least dealt with are "Living Democracy" and "Population in Our Country" units. It is possible to comment on the reason why the first unit in which globalization is dealt with most visually is the "Journey in Turkish history" unit, as the number of pages in the textbook is higher compared to the other units of this unit and this unit includes more visuals.

Within the scope of the second sub-problem of the study, considering the status of globalization in the content of the 7th grade Social Studies textbook, it was concluded that socio-cultural, science and technology and education dimensions of the sub-dimensions of globalization come to the fore. It has been determined that globalization is mostly discussed in the units of "Journey in Turkish History" and "Science in Time" and at least in the units of "Population in our Country" and "Living Democracy" in the 7th grade social studies textbook. While it was determined that globalization was handled with 476 contents in Gökpunar's (2019) study, this number was determined as 602 in this study. Therefore, it can be said that the rate of addressing globalization in social studies textbooks has increased.

Considering the fact that globalization is handled in the 7th grade Social Studies textbook in terms of visual and content together, it is seen that the socio-cultural dimension is the most discussed, respectively; It is concluded that science and technology, education, political and economic dimensions follow. The units where globalization is mostly discussed are; "Journey in Turkish History", "Science in Time", "Communication and Human Relations", "Bridges Between Countries", "Economy and Social Life", "Living Democracy" and "Population in Our Country" units.

In line with the third sub-problem of the research, how often the words "global", "globalization" and "universal" are included in the 7th grade social studies textbook was examined. The word "globalization" never exists in the textbook, "global" is used 51 times, and the word "universal" is used once. The word "global" is mentioned most in the "Bridges between Countries" unit, and the least in the "Communication and Human Relations" and "Journey to the Turkish History" units. It is never used "Population in Our Country", "Science in Time", and "Living Democracy" units. The word "universal" is mentioned only in the unit "Living Democracy". The reason why the word "global" is mentioned in the "Bridges between Countries" unit more frequently than other units is that globalization is directly covered in this unit as Ulu (2015) reported. Ulu (2015) examined 7th grade social studies textbook published in 2011 and reported that the word "global" was mentioned 34 times in the book. In this study,

the word “global” is used 51 times which shows that the effect of globalization has increased in the 7th grade social studies textbook in the past nine years.

Suggestions

In the light of the results obtained from the research, the following recommendations can be made:

- More visuals that will address the socio-cultural dimension of globalization more should be included in the units of "Population in our Country" and "Living Democracy".
- Visuals and contents that deal with other dimensions apart from the socio-cultural dimension more can be included in the textbook.
- The word “global”, which evokes globalization, should be used in other units as well as the unit “Bridges between countries”.
- This study was conducted at the 7th grade level. A similar study can be done at another grade level. In the future, an up-to-date study on the addressing of globalization in the textbook at the 7th grade level may be useful for the field.
- Studies on comparison of 7th grade social studies textbooks used in other countries and those in Turkey should be carried out.
- The word “universal”, another word that evokes globalization, should be included more in the entire book.
- An up-to-date study can be made that examines the handling of globalization in 2018 Social Studies Curriculum and textbook.